
NOTY I SPRAWOZDANIA — NOTES ET COMPTES RENDUS

Rocznik Sławistyczny, t. LXIV, 2015
ISSN 0080-3588

Sprawozdanie z posiedzenia Komisji Terminologicznej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów (Kijów, 21 kwietnia 2015)

Sprawozdanie z konferencji „Ukraińska terminologia i współczesność” (Kijów, 22–24 kwietnia 2015)

W dniach 22–24 kwietnia 2015 roku w Kijowie, w Instytucie Języka Ukraińskiego Ukraińskiej Akademii Nauk odbyła się jubileuszowa, dziesiąta konferencja naukowa, poświęcona terminoznawstwu. Poprzedziło ją posiedzenie Komisji Terminologicznej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów w dniu 21 kwietnia. Miejszem obrad obu imprez naukowych była siedziba Ukraińskiej Akademii Nauk w Kijowie przy ul. Hruszewskiego 4.

Od ostatniego, XV Międzynarodowego Kongresu Sławistycznego w Mińsku, pracami Komisji Terminologicznej kieruje Wiktoria Iwaszczenko z Instytutu Języka Ukraińskiego UAN. W programie posiedzenia było zatwierdzenie nowego składu Komisji oraz ramowego planu działalności na lata 2015–2018, do następnego kongresu sławistycznego, który odbędzie się w Belgradzie. Obecna przewodnicząca Komisji Terminologicznej zaproponowała ponadto kilka innych punktów do porządku obrad, a mianowicie: 1) dyskusja nad stworzeniem strony internetowej Komisji; 2) sprawozdania członków Komisji z działalności za okres od grudnia 2013 do kwietnia 2015 roku (w tym: napisanie rozdziałów do zbiorowej monografii na temat słowiańskiego terminoznawstwa końca XX i początku XXI wieku oraz opracowanie bibliografii przedmiotowej z tegoż okresu); 3) dyskusja nad stworzeniem elektronicznej bazy danych bibliograficznych z terminoznawstwa słowiańskiego końca XX i początku XXI wieku; 4) dyskusja nad stworzeniem elektronicznej wersji czternastojęzycznego słownika słowiańskiej terminologii lingwistycznej z lat 1977–1979 (była to publikacja przygotowana przez członków Komisji Terminologicznej MKS).

W posiedzeniu wzięli udział członkowie Komisji z Ukrainy (W.L. Iwaszczenko – przewodnicząca Komisji, W.W. Dubiczyns’kyj – sekretarz Komisji, L.O. Symonenko, I.M. Koczan), Białorusi (W.K. Szczerbin – zastępca przewodniczącej Komisji, K.P. Lubeckaja), Chorwacji (M. Mihaljević, L. Hudeček), Polski (E. Wolnicz-Pawłowska), Rosji (S.D. Szełow), Serbii (V. Jovanović)¹.

Posiedzenie otworzył i powitał zebranych dyrektor Instytutu Języka Ukraińskiego UAN, Pawło Ju. Hrycenko. W krótkim wystąpieniu przedstawił on zakres prac prowadzonych w Instytucie oraz dotychczasowe osiągnięcia. Wymienił wśród nich opracowanie czterotomowej historii języka ukraińskiego (tom piąty jest w przygotowaniu), wydanie wielu bezcennych zabytków, opracowanie wielkiego, jedena-stotomowego słownika języka ukraińskiego (w przygotowaniu jest nowy słownik XVIII–początku XXI w.) oraz kilkutomowej gramatyki języka ukraińskiego, wydanie słownika hydronimów Ukrainy (w przygotowaniu jest historyczno-etymologiczny słownik oikonimów Ukrainy w układzie 25 regionów), słownika etymologicznego, atlasu gwar ukraińskich oraz elektronicznej bazy danych dialektologicznych (opracowano Zakarpacie), współpraca w ramach OLA, pięćdziesiąt tomów (w wersji elektronicznej) poradników poprawnościowych i stylistycznych, opracowanie wielkiego słownika gramatycznego języka ukraińskiego i szereg innych publikacji, ważnych dla całego świata słowiańskiego. Pawło Ju. Hrycenko wręczył ponadto zagranicznym gościom dwie interesujące publikacje: bibliografię dorobku wydawniczego Instytutu Języka Ukraińskiego UAN oraz bibliografię ukraińskiej onomastyki.

W części roboczej posiedzenia dyskutowano m.in. nad zawartością i formą strony internetowej Komisji Terminologicznej². Ze strony W.K. Szczerbina padła propozycja zamieszczania bieżących informacji o wszelkiego rodzaju wydarzeniach naukowych z dziedziny terminoznawstwa w krajach członkowskich (np. konferencje, publikacje, zwłaszcza słowniki i monografie terminologiczne, informacje o nowych terminach, o wybitnych pracach doktorskich itp.). Pożądane byłoby także stworzenie forum dyskusyjnego, jak również podanie linków do innych stron internetowych, poświęconych terminoznawstwu. Ta propozycja spotkała się z powszechnym poparciem obecnych. Podobnie jednomyślni byli członkowie Komisji w kwestii stworzenia elektronicznej wersji słownika terminologii językoznawczej z lat 1977–1979; w ich opinii warto ograniczyć się do haseł terminoznawczych, ponieważ w wielu innych subdyscyplinach słownik ten

¹ Pozostali członkowie Komitetu to: S. Gajda (członek honorowy) – Polska, J. Lukszyn i W. Zma-rzer (Polska), R. Kocurek (Czechy), J.N. Marczuk (Rosja), C.W. Griniew (Rosja), Z.I. Komarowa (Rosja), Je.I. Gołowanowa (Rosja), A.W. Zubau (Białoruś), L.W. Ryczkowa (Białoruś), M. Bratanić (Chorwacja), K. Lewis (Chorwacja), I. Bozděchová (Czechy), H. Myronova (Czechy), M. Žagar Karer (Słowenia), T. Fajfar (Słowenia), M. Jemec Tomazin (Słowenia), J. Strezowska (Macedonia).

² Strona internetowa Komisji już istnieje: <http://term-in.net>, ale zawiera tylko podstawowe dane.

jest albo przestarzały, albo w ogóle nie zawiera odpowiednich terminów, związanych z kierunkami badawczymi powstałymi po 1979 roku.

Mówiono również o potrzebie zbierania informacji o ważnych centrach terminologicznych w poszczególnych krajach i o bibliografii prac terminologicznych (zgodnie z sugestią Szełowa bibliografia obejmowałaby okres od lat dziewięćdziesiątych do czasów współczesnych, przy czym notowano by prace fundamentalne dla terminoznawstwa, ważne monografie habilitacyjne itp., pomijając drobniejsze przyczynki, prace popularne, o charakterze przeglądowym czy sprawozdawczym). Warto byłoby także odnotowywać wszystkie elektroniczne słowniki terminologiczne.

Przewodnicząca zaproponowała, aby członkowie Komisji do października 2016 roku przygotowali (prócz rozdziałów w monografii zbiorowej *Słowiańska terminologia w końcu XX – na początku XXI wieku*) indeksy bibliograficzne, począwszy od prac teoretycznych, a skończywszy na słownikach terminologicznych, dalej: indeks terminów, informacje o krajowych centrach terminologicznych i – ewentualnie – wybitnych terminologach. Co do wspomnianej, przygotowywanej na zjazd w Belgradzie monografii zbiorowej, to dotychczas złożono artykuły z Serbii (1), Ukrainy (4), Białorusi (2), Polski (2), Rosji (3), Słowenii (1), Chorwacji (1).

Częścią posiedzenia był referat S.D. Szełowa na temat terminoznawstwa w Rosji w XX i XXI wieku. Referent krótko nakreślił główne tendencje w radzieckim terminoznawstwie od lat 70. XX w., wymienił główne kierunki zainteresowań, podstawową problematykę teoretyczną, zwrócił ponadto uwagę na główne radzieckie i rosyjskie szkoły terminologiczne. Na posiedzeniu referat wygłosił także W.K. Szczerbin o terminoznawstwie na Białorusi.

W części organizacyjnej poinformowano, że w roku 2016 planowane są dwie konferencje międzynarodowe: w Serbii (Belgrad) w maju oraz na Ukrainie w Politechnice Lwowskiej jesienią.

Na podkreślenie zasługuje bardzo sprawne prowadzenie prac Komisji przez obecne kierownictwo oraz duże zaangażowanie nowych członków, zwłaszcza osób z młodszego pokolenia badaczy.

*

22 kwietnia rozpoczęła się międzynarodowa, dziesiąta już konferencja terminologiczna z serii „Ukraińska terminologia i współczesność”, zorganizowana przez Ukraińską Akademię Nauk, ukraiński Komitet Terminologii Naukowej, Komisję Terminologiczną oraz Komisję Bibliografii Sławistycznej przy MKS. W trwającej trzy dni konferencji ogółem wzięło udział około osiemdziesięciu osób z Ukrainy i innych krajów słowiańskich. Ukrainę reprezentowali naukowcy i działacze oświaty z obszaru całego państwa: Kijowa, Lwowa, Dniepropietrowska, Charkowa, Sewastopola, Odessy, Iwano-Frankowska, Humania, Chersonia,

Czerniowiec, Czerkas, Dubna, Kamieńca Podolskiego. Goście zagraniczni przybyli z Białorusi (Mińsk), Chorwacji (Zagrzeb), Polski (Warszawa, Wrocław), Rosji (Moskwa, Jekaterinburg), Serbii (Belgrad).

O wadze, jaką strona ukraińska przywiązuje do tematyki konferencji, świadczą wstępne wystąpienia powitalne: Pawła Ju. Hrycenki – dyrektora Instytutu Języka Ukraińskiego UAN i Antona H. Naumowca – fizyka, wiceprezesa UAN; drogą listowną pozdrowienia i życzenia owocnych obrad skierowali ku obecnym także Dmytro M. Hrodzys’kyj – biolog i genetyk, przewodniczący Komitetu Naukowej Terminologii UAN oraz Bohdan J. Rycar – elektronik, przewodniczący Technicznego Komitetu (nr 19) Standaryzacji Terminologii Naukowo-Technicznej. Głos zabrali również goście zagraniczni, reprezentujący swoje kraje w Komisji Terminologicznej MKS: Ewa Wolnicz-Pawłowska (Polska), Milica Mihaljević (Chorwacja), Siergiej D. Szełow (Rosja), dr Kaciaryna Lubeckaja (Białoruś) i dr Vladan Jovanović (Serbia). Piękną prezentację Pragi i życzenia dla uczestników konferencji, wraz z informacją o pracach terminologicznych prowadzonych w Czechach, nadesłała Ivana Bozděchová (członek Komisji Terminologicznej MKS). W imieniu Komisji Bibliografii Sławistycznej przy MKS obecnych powitała jej przewodnicząca, dr Zofia E. Rudnik-Karwatowa.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że organizatorzy przyjęli sprawdzoną, dobrą tradycję wielojęzyczności obrad, znaną z wielu sławistycznych spotkań. Taka formuła wychodzi naprzeciw apelom, kierowanym przez międzynarodowe organizacje zrzeszające specjalistów od kultury języka. Przypomnę, że we wrześniu 2014 roku we Florencji Europejska Federacja Narodowych Instytucji na rzecz Języka (ENFIL) uchwaliła rezolucję „Użycie języka w dydaktyce uniwersyteckiej i badaniach naukowych”, w której czytamy m.in.:

ENFIL, stowarzyszenie głównych instytucji dotyczących oficjalnych języków różnych krajów europejskich, z głęboką troską obserwuje współczesną tendencję do używania języka angielskiego jako języka dydaktyki uniwersyteckiej w krajach nieanglojęzycznych. Tendencja do używania angielszczyzny w miejsce języków różnych krajów w badaniach naukowych i nauczaniu akademickim zmniejsza obszary użycia tych języków, spowalnia ich rozwój i w ten sposób zagraża zróżnicowaniu językowemu Europy, tak istotnemu dla różnorodności kulturowej i bogactwa naszego kontynentu. [...] ENFIL uznaje zalety używania języka angielskiego jako międzynarodowego środka komunikacji, szczególnie w naukach ścisłych [...]. Jednak nie można odstąpić od użycia innych języków – poza językiem angielskim – na tych polach, ponieważ wiąże się to z rozwijaniem w tych językach dyskursu naukowego na wysokim poziomie oraz z upowszechnianiem problemów naukowych wśród szerokiej publiczności [...]³.

³ Tekst rezolucji w tłumaczeniu polskim jest dostępny na stronie internetowej Rady Języka Polskiego (http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1507:rezolucja-europejskiej-federacji-narodowych-instytucji-na-rzecz-jzyka-efnil-u).

Pierwszego dnia konferencji (22 kwietnia) do przerwy obiadowej przewidziano obrady plenarne. L.O. Symonenko przedstawiła dorobek poprzednich dzieńców konferencji z cyklu *Ukraińska terminologia i współczesność*. W.L. Iwaszczenko zaprezentowała periodyzację kształtowania się ukraińskiej terminologii według własnej koncepcji i w pracach innych badaczy. Dwa następne wystąpienia miały charakter przeglądowo-informacyjny: prezentacja E. Wolnicz-Pawłowskiej i M. Górnicza poświęcona była standaryzacji terminologii w Polsce pod koniec XX i na początku XXI wieku, zaś K. P. Lubeckaja mówiła o tendencjach w kształtowaniu się terminologii białoruskiej w XX i XXI wieku. Referat S.D. Szełowa wprowadził problematykę teoretyczną, były to mianowicie rozważania o terminie jako podstawowej jednostce terminologii; wielość definicji i określeń skonstruowano z jednością pojęcia, odwołując się do opisu kognitywnego. M. Michljević i L. Hudeček ukazały wpływ chorwackich zasad ortograficznych z 1990 roku na standaryzację terminów; wspomniały również w tym kontekście o pisowni oraz odmianie nazw geograficznych, a także tworzeniu derywatów od takich podstaw. I.M. Koczan mówiła o problematyce terminologicznej w czasopiśmie ukraińskim „Ridna mowa”, zaś K.J. Awerbuch (Rosja) o podstawowych problemach współczesnego terminoznawstwa, w tym o kwestiach dyskusyjnych oraz – w jego mniemaniu – powtarzających się nieporozumieniach metodologicznych i definicyjnych.

Poobiednią część obrad wypełniły niezwykle interesujące prezentacje. A.P. Zahnitko z Doniecka przedstawił czterotomowy słownik współczesnej lingwistyki (pojęcia i terminy), sygnalizował jednocześnie problemy wydawnicze i dystrybucyjne. L.W. Riabec’ (we współautorstwie z M.H. Żeleznjakiem) przedstawiła serię wydawniczą słowników terminologicznych z początku XX wieku, które udało się ocalić (mimo wyłączenia ich z obiegu w czasach radzieckich) i na nowo opracować. Seria liczy dziesięć pozycji, zaczęto ją wydawać w 2008 roku w Instytucie Badań Encyklopedycznych UAN. W tymże Instytucie powstało piętnaście tomów *Encyklopedii współczesnej Ukrainy*. Równie ciekawą prezentację: czterotomową encyklopedię ukraińskiej muzykologii (praca zespołowa) pokazała I.M. Sikors’ka. Autorzy przyjęli szeroko zakrojoną formułę dzieła, włączając wiele takich haseł, które ilustrują powiązania ukraińskiej muzyki i muzyków z innymi sztukami pięknymi (np. rzeźbą, malarstwem i architekturą). Uwzględnili również informacje o twórcach z innych krajów, którzy mieli wpływ na rozwój ukraińskiej muzyki.

W czwartek 23 kwietnia obrady toczyły się w ośmiu sekcjach: 1. Teoria terminoznawstwa. Terminoznawstwo kognitywne; 2. Terminologia lingwistyki i nauk pokrewnych; 3. Terminologia farmakologii, ekologii, chemii i biologii; 4. Terminologia naukowo-techniczna, przemysłowa i rolno-przemysłowa; 5. Terminologia nauk społecznych; 6. Terminologia współczesnego językoznawstwa

slawistycznego w informacyjno-wyszukiwawczym systemie iSybislaw; 7. Teoria terminografii i praktyka tworzenia słowników dziedzinowych; 8. Terminoznawstwo stylistyczne. Język specjalistyczny w systemie oświaty.

W piątek 24 kwietnia podsumowano obrady na posiedzeniu plenarnym. Przewodzący poszczególne sekcje ocenili przebieg obrad w każdej z nich i zgłosili wnioski i postulaty. Odczytano i przyjęto uchwałę pokonferencyjną, po czym nastąpiło zamknięcie konferencji.

W powszechnej opinii uczestników jubileuszowa konferencja naukowa „Ukraińska terminologia i współczesność” była niezwykle udana. Dzięki wielu wystąpieniom o charakterze przeglądowym przyniosła swoisty raport o dokonaniach współczesnego terminoznawstwa na dużym obszarze Słowiańszczyzny; z oczywistych względów najpełniejszy obraz zarysował się w odniesieniu do terminoznawstwa na Ukrainie. Uzupełnieniem tego typu referatów była wystawa publikacji (z możliwością zakupu książek). Ukraińska nauka znajduje się na etapie intensywnego kodyfikowania i rozbudowywania narodowego zasobu terminologicznego. Konferencja pokazała, że potrzeby w tym zakresie są dalece niezaspokojone, ale nadzieję na przyszłość ukraińskiego terminoznawstwa daje udział dużej grupy młodych, dobrze wykształconych uczonych, pracujących pod kierunkiem doświadczonej i sprawnej kadry.

Wystąpienia konferencyjne zostaną wkrótce opublikowane przez organizatorów, zatem będą dostępne szerokiemu kręgowi wszystkich zainteresowanych. Ważnym wydarzeniem na konferencji było także nawiązanie bezpośredniej, ściślej współpracy między dwiema Komisjami MKS: Terminologicznej i Bibliografii Sławistycznej. W podsumowaniu konferencji przewodniczące obu Komisji zadeklarowały wolę dalszych intensywnych kontaktów, przede wszystkim w zakresie prac nad terminami językoznawczymi i słowami kluczowymi, co stanowi obszar wspólnych zainteresowań.

Ewa Wolnicz-Pawłowska
Uniwersytet Warszawski
Warszawa